

21 Φεβρουαρίου 1913

Η παράδοσις του Μπιζανίου και ο ρόλος του Ταγματάρχη Βελισσαρίου

Εμπρός ολόρθοι ατρόμητοι

Μαυρίλα Αστροπελέκι

Να το το σπαθί εγοργόστρανε

Και να η βροντή τουφέκι!

Η Ελλάδα λάμπει!

Ηχολογούν οι κάμποι

Καίνε οι καρδιές. «Εμπρός»

Ποίημα «Εμπρός» του Κ. Παλαμά για τον Α Βαλκανικό πόλεμο

Είμαστε ευτυχείς για την κακή εκτίμηση των «συμμάχων» μας ως προς την κρατούσα πολιτικοστρατιωτική κατάσταση στη χώρα μας πριν την έναρξη του Α' Βαλκανικού Πολέμου. Η εκτίμηση αυτή λειτούργησε θετικά για τους εξής λόγους:

1. Δεν συμφωνήθηκε διανομή εδαφών (ενδεχομένως θα λαμβάναμε λιγότερα από τα συμφωνηθέντα)
2. Οι Βούλγαροι δεν έστειλαν δυνάμεις στη Μακεδονία εκτιμώντας ότι δεν θα ανατρέπαμε τους Τούρκους.

Ευτυχής συγκυρία επίσης η πλήρης ομοφωνία μεταξύ βασιλέως Γεωργίου και Βενιζέλου επί όλων των θεμάτων.

ΜΠΙΖΑΝΙ

Ο ορεινός όγκος Μπιζανίου, που δεσπόζει νότια των Ιωαννίνων, αποτελούσε ιδιαίτερα ισχυρή αμυντική τοποθεσία, ενώ είχε επιπρόσθετα ενισχυθεί με 5 σύγχρονης τεχνολογίας μόνιμα πυροβολεία από οπλισμένο σκυρόδεμα κατασκευασμένα υπό την επίβλεψη του Πρώσου στρατηγού Γουλιέλμου φον ντερ Γκολτς (Wilhelm Leopold Colmar Freiherr von der Goltz) που μετά το Μπιζάνι σχεδίασε την άμυνα της χερσονήσου της Καλλίπολης με τα γνωστά καταστροφικά για την Αντάντ αποτελέσματα. Το κόστος της άμυνας ανερχόταν σε 2,5 εκατομμύρια τουρκικές λίρες, ποσό μυθικό για την εποχή.

Η κυβέρνηση Βενιζέλου επιζητούσε τη γρήγορη απελευθέρωση της Ηπείρου, πριν τη σύναψη Συνθήκης Ειρήνης μεταξύ των εμπολέμων στη Συνδιάσκεψη του Λονδίνου που βρισκόταν σε εξέλιξη. Έτσι ο Στρατός της Ηπείρου ενισχύθηκε με μία ακόμη μεραρχία από τη Θεσσαλονίκη και ανέλαβε την πρώτη σημαντική επιθετική ενέργεια¹ κατά των οχυρών Μπιζανίου την 29η Νοεμβρίου 1912, η οποία απέτυχε προς μεγάλη ανησυχία της Κυβέρνησης.

¹ Περισσότερες λεπτομέρειες μπορεί να δει κανείς στην Επίτομη Ιστορία των Βαλκανικών Πολέμων 1912-1913 της ΓΕΣ/ΔΙΣ, Αθήνα 1987, χωρίς ωστόσο να αναφέρεται η επιθετική πρωτοβουλία του Ταγματάρχη Βελισσαρίου.

Στις 8 Δεκεμβρίου 1912 αποφασίστηκε η αποστολή δύο ακόμη μεραρχιών στην περιοχή. Στις 3 Ιανουαρίου 1913 δίδεται διαταγή στο Στρατηγείο Ηπείρου που περιλαμβάνει ρητή απαγόρευση κάθε επιθετικής ενέργειας πριν από την άφιξη του Κωνσταντίνου, στον οποίο ανατέθηκε η ηγεσία του Στρατού Ηπείρου από την κυβέρνηση.

Ταγματάρχης Βελισσαρίου

26 Νοεμβρίου 1861 γεννιέται στο Πλοέστι Ρουμανίας. Ο πατέρας του ήταν έμπορος – κτηματίας που είχε μεταναστεύσει από την Κύμη Ευβοίας. 11 Μαρτίου 1881 κατετάγη στον στρατό ως κληρωτός. Στις 7 Οκτωβρίου 1887 ορκίζεται Ανθυπολοχαγός. Πολύγλωσσος, καθώς μιλάει γαλλικά, αγγλικά, γερμανικά, ρωσικά, τουρκικά και όλες τις βαλκανικές γλώσσες. Κατά τη διάρκεια του ατυχούς πολέμου του 1887 στη Μελούνα κι ενώ οι ελληνικές δυνάμεις εγκαταλείπουν τις θέσεις τους, ο Βελισσαρίου συνεχίζει να μάχεται και δεν υποχωρεί παρά μόνο όταν του στέλνουν έγγραφη διαταγή. Στη Μάχη του Σαρανταπόρου στις 9 Οκτωβρίου 1912 ως Διοικητής του 3ου Τάγματος (4ο Σύνταγμα Πεζικού) προωθείται τάχιστα στα μετόπισθεν του εχθρού σπέρνοντας πανικό και συμβάλλοντας στη γενική υποχώρηση των οθωμανικών δυνάμεων. Για το γεγονός αυτό έρχεται σε οξεία αντιπαράθεση με τον Διοικητή Συντάγματος Ιωάννη Παπακυριαζή. Ζητά μετάθεση σε άλλη μάχιμη μονάδα και τοποθετείται Διοικητής του 9ου Τάγματος 1/38 Σύνταγμα Ευζώνων VI Μεραρχία Πεζικού. Η μονάδα του μεταφέρεται στο μέτωπο της Ηπείρου.

Ο Στρατηγός Σαπουντζάκης θέλοντας να αποκαταστήσει το στρατιωτικό του γόητρο ζητά προ της αφίξεως του Διαδόχου να διενεργήσει αιφνιδιαστική επίθεση κατά των οχυρώσεων του Μπιζανίου. Στις 7 Ιανουαρίου 1913 λαμβάνει χώρα η επίθεση. Ο Βελισσαρίου προήλασε με το τάγμα του και αφού υπερκέρασε το Μπιζάνι καταδίωξε τον εχθρό μέχρι το χωριό Κυπαρίσσια. Επιχειρεί κατάληψη του Κουτσελιού, τραυματίζεται στο πόδι και αιμορραγεί επικίνδυνα. Λιπόθυμος μεταφέρεται στα μετόπισθεν. Ο Επιτελάρχης της VI Μεραρχίας Θ Πάγκαλος αναφέρει «αν δεν τραυματιζόταν ο Βελισσαρίου και συνέχιζε την καταδίωξη ο στρατός θα καταλάμβανε την πόλη στις 7 Ιανουαρίου»

19-20 Φεβρουαρίου 1913. Σύμφωνα με το σχέδιο των επιχειρήσεων, η κύρια ενέργεια θα εκδηλωνόταν από τα δυτικά με σκοπό την υπερκέραση του Μπιζανίου, ενώ ταυτόχρονα από το κέντρο και ανατολικά θα εκδηλωνόταν παραπλανητική επίθεση. Αντικειμενικός σκοπός των επιχειρήσεων στα δυτικά ήταν η κατάληψη της περιοχής μέχρι τη Ραψίστα (Πεδινή) και η παύση του πυρός το μεσημέρι της 20^{ης} Φεβρουαρίου.

Εμπλεκόμενες δυνάμεις συνοπτικά: Ελληνικός Στρατός 41.000 άνδρες 105 κανόνια. Αμυνόμενοι 35.000 στρατιώτες, άγνωστος αριθμός ατάκτων, 162 κανόνια.

Στις 19 Φεβρουαρίου 1913 τα ευζωνικά τάγματα Βελισσαρίου και Ιατρίδη διείσδυσαν ταχέως από τα Βόρεια. Τις απογευματινές ώρες ο Βελισσαρίου διαπιστώνοντας ότι οι τουρκικές δυνάμεις δεν μπορούσαν να αντισταθούν, ΑΨΗΦΑ τις διαταγές, προελαύνει-επιτίθεται και παρά το αντίξοο των συνθηκών, καθώς οι συνεχείς βροχοπτώσεις είχαν μετατρέψει το πεδίο μάχης σε βούρκο, συνεπικουρούμενος από το τάγμα Ιατρίδη πέρασε ανάμεσα στα τουρκικά οχυρά και κατέλαβε το χωριό Ιωάννης (Ανατολή) εγκαθιστώντας προφυλακή. Διακόπτει παράλληλα την τηλεφωνική-τηλεγραφική επικοινωνία οχυρών – Ιωαννίνων. Η τουρκική διοίκηση εκτίμησε ότι ο ελληνικός στρατός εκπόρθησε το Μπιζάνι και ήταν στα πρόθυρα των Ιωαννίνων.

Στις 11 το βράδυ της 19^{ης} Φεβρουαρίου αντιπροσωπεία του επισκόπου Δωδώνης, τον Υπολοχαγό Ρεούφ και Ανθυπολοχαγό Ταλαάτ μεταφέροντας επιστολή ευρωπαϊών προξένων Ρωσίας, Αυστροουγγαρίας, Γαλλίας και Ρουμανίας που περιείχε πρόταση του Εσάτ πασά προς τον Κωνσταντίνο για ΑΜΕΣΗ και χωρίς όρους παράδοση των Ιωαννίνων και του Μπιζανίου.

Ο Βελισσαρίου συνόδευσε προσωπικά την τουρκική αντιπροσωπεία στο ελληνικό Στρατηγείο. Ο Στρατηλάτης αντελήφθη ότι τα Γιάννενα είχαν πέσει μετά από την ηρωική και παράτολμη ενέργεια του Βελισσαρίου. Ο τελευταίος έγινε θρύλος, όταν τον ασπάσθηκε ο Κωνσταντίνος και του είπε «Βελισσαρίου είσαι άξιος ραπίσματος, αλλά και φιλήματος».

Ο γενναίος αυτός αξιωματικός πεθαίνει όρθιος με το περίστροφο στο χέρι στην τελευταία αιματηρή μάχη του Β΄ Βαλκανικού Πολέμου (13 Ιουλίου 1913), αφού άλωσε τα φονικά στενά της Κρέσνας στο ύψωμα 1378 της Άνω Τζουμαγιάς (σημ. Mlagoenard). Για αιώνια μνήμη του φέρει το όνομά του ένα Τάγμα της ΣΣΕ, καθώς και η Σχολή Πεζικού της Χαλκίδας.

Στις 21 Φεβρουαρίου τουρκική αντιπροσωπεία και ελληνική, αποτελούμενη από τους αξιωματικούς του επιτελείου, Ι. Μεταξά και Ξ. Στρατηγό, υπέγραψαν το Πρωτόκολλο Παραδόσεως, σύμφωνα με το οποίο ο τουρκικός στρατός θεωρείται αιχμάλωτος πολέμου και παραδίδεται το υλικό του στον ελληνικό στρατό. Την επομένη, 22 Φεβρουαρίου, εισήλθε στην πόλη των Ιωαννίνων ο Αρχιστράτηγος, Διάδοχος Κωνσταντίνος, μέσα σε ένα πανηγυρικό κλίμα.

Η απελευθέρωση των Ιωαννίνων με τον τρόπο που αυτή πραγματοποιήθηκε απέδειξε το ανώτερο πολεμικό πνεύμα του ελληνικού στρατού.

Ο Στρατηγός Eydoux επικεφαλής της Γαλλικής Στρατιωτικής Αποστολής που κλήθηκε από το Κίνημα το 1909 διεδραμάτισε σημαντικό ρόλο στην εμπέδωση από το ελληνικό στρατιωτικό επιτελείο του νέου γαλλικού επιθετικού δόγματος («Κατά μέτωπον επίθεση»). Από τα γεγονότα, ο ευφυής Ταγματάρχης μάλλον δεν το ασπάσθηκε λόγω χαρακτήρος. Το απέδειξαν οι ενέργειές του επί του πεδίου της μάχης.

Οι σύμμαχοι, Γάλλοι και Άγγλοι, χαρακτήρισαν τη νίκη ως απόδειξη και θρίαμβο της ελληνικής τακτικής.

Οι στρατιωτικές ακαδημίες σε όλους τους σύγχρονους στρατούς στον σχεδιασμό των πολεμικών επιχειρήσεων λαμβάνουν υπόψιν τη «Μαχητική Ισχύ» και τους επτά παράγοντες που την απαρτίζουν. Ο πρώτιστος παράγοντας «ΗΘΙΚΟΝ».

Ας ελπίσουμε ότι στα στελέχη των 3 κλάδων του Ενόπλων Δυνάμεων και ιδίως την περίοδο αυτή που διανύουμε να υπάρχουν (που υπάρχουν) Βελισσαρίου έχοντας υπόψιν ότι τα 105 κανόνια που υποστήριζαν τον ήρωα ήταν πολύ λιγότερα και σε μειονεκτικότερη θέση από τα αντίστοιχα 162 του Εσάτ Πασά.

Κωνσταντίνος Γιδάράκος Ανχης (ΔΒ) ε.α.